

งานห้องสมุดประชาชน : มอในภาพรวมของจังหวัด

การดำเนินงานห้องสมุดกับการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในจังหวัดฉะเชิงเทรา

ห้องสมุดประชาชนเป็นหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบในการบริการ ส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้มากมาย หลายรูปแบบ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ ารให้มากที่สุด เพราะการส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งในด้านการศึกษาค้นคว้า การประกอบอาชีพ การศึกษาต่อ และการพักผ่อนหย่อนใจ ในปี 2553 รัฐบาลได้เห็นความสำคัญของการอ่าน โดยกำหนดให้การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ และกำหนดเกณฑ์การพัฒนาห้องสมุด เป็น “ห้องสมุด 3 ดี” ที่เน้นการพัฒนาใน 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หนังสือดี บรรยากาศดี และบรรณารักษ์ดี

ปัจจุบันห้องสมุดประชาชน ได้ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ มาช่วยในการดำเนินงาน เช่น การใช้โปรแกรมระบบห้องสมุดอัตโนมัติในการจัดการฐานข้อมูลห้องสมุด การใช้ฐานข้อมูลออนไลน์และการบริการสืบค้นข้อมูลห้องสมุดผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นต้น เนื่องจากห้องสมุดประชาชน เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของคนในชุมชน เป็นแหล่งที่เปิดโอกาสทางการเรียนรู้ให้แก่เยาวชนและประชาชนโดยเท่าเทียมกันในสังคมประชาธิปไตย การให้โอกาสแก่คนในชุมชนได้รับความรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคนให้มีความคิด ความรู้ ความเข้าใจและเป็นคนที่มีคุณภาพของสังคม ดังนั้น การพัฒนาห้องสมุดประชาชนให้ทันสมัย สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคมในแต่ละยุคสมัย จึงเป็นการพัฒนาสังคมความรู้ที่ยั่งยืน

แนวคิดการบริหารห้องสมุดประชาชน ที่ เปลี่ยนมาสู่แนวคิดใหม่ การบริหารจัดการแบบเชิงรุก คือ ต้องบอกให้ได้ถึงสิ่งที่ผู้ใช้บริการต้องการ สามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้า ช่วยให้เข้าใจถึงสิ่งที่ต้องการ และหาสิ่งที่ผู้ใช้บริการต้องการได้ เน้นการเข้าถึงสารสนเทศ เช่น การเข้าถึงข้อมูลในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในอดีตห้องสมุดมุ่งเน้นการสะสมหรือการเป็นเจ้าของสารสนเทศ ถ้าอยากได้สารสนเทศใด ก็ต้องจัดหาเข้ามาเก็บไว้ครอบครอง ซึ่งทุกอย่างที่คาดว่าจะต้องมีคนต้องการใช้ ยังสามารถจัดเก็บสารสนเทศไว้ได้มากเพียงใด เชื่อว่าการใช้ประโยชน์จากสารสนเทศก็ จะมีมากเท่านั้น มาเป็นแนวคิดในการจัดหาข้อมูลของห้องสมุดแบบ คาดว่าจะมีคนใช้ และการนำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศที่อำนวยความสะดวกและรวดเร็วมาใช้ รวมทั้งพฤติกรรมของผู้ใช้ที่เปลี่ยนไป ทำให้ห้องสมุดต้องปรับเปลี่ยนเป็นแบบการจัดหาข้อมูลเมื่อมีคนต้องการให้ได้ในเวลาที่รวดเร็ว

จากบทบาทของห้องสมุดที่เปลี่ยนแปลงไป มีผลทำให้การให้บริการสารสนเทศมีรูปแบบที่แปรเปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง รวมทั้งพฤติกรรมของผู้ใช้บริการที่เปลี่ยนไป ทำให้ห้องสมุดต้องปรับเปลี่ยนเป็นแบบการจัดหาข้อมูลเมื่อมีคนต้องการให้ได้ในเวลาที่รวดเร็ว ด้วยเหตุนี้ สำนักงาน กศน.จังหวัดฉะเชิงเทรา จึงไม่อาจหยุดนิ่งเฉยและละเลยต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทแบบการตั้งรับมาเป็นการให้บริการเชิงรุก ได้นำแนวทางการพัฒนาห้องสมุด 3 ดี มาเป็นเกณฑ์ในการพัฒนาห้องสมุด โดยมีการดำเนินการ ดังนี้

หนังสือดี

สำนักงาน กศน.จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้สนองนโยบาย “ห้องสมุด 3 ดี” โดยให้ประชาชนผู้ใช้บริการมีส่วนร่วมในการสำรวจความต้องการ และคัดเลือกหนังสือ สื่อการเรียนรู้ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการคัดเลือกหนังสือ สื่อการเรียนรู้ ตามเกณฑ์มาตรฐานของหนังสือดี เพื่อให้ได้ หนังสือ สื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัย และตรงตามความต้องการของผู้ใช้บริการมากที่สุด โดยให้บรรณารักษ์เป็นหน่วยขับเคลื่อน ด้านการบริหารจัดการ การควบคุมและจัดการกับสารสนเทศจำนวนมากให้มีความเหมาะสม เข้าถึงผู้ใช้บริการให้มากที่สุด

บรรยากาศดี

ห้องสมุดประชาชน ถือเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญและใกล้ชิดชุมชนมากที่สุด หากจะให้ห้องสมุดประชาชนมีศักยภาพ สามารถตอบสนองความต้องการการเรียนรู้สำหรับประชาชนได้อย่างแท้จริง จำเป็นต้องพัฒนาและต้องเป็นการพัฒนาภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด

บรรยากาศ ภายนอกของห้องสมุด ถือว่าเป็นด่านแรกหรือสิ่งแรก ที่จะสร้างความประทับใจ ดึงดูดความสนใจ ในการเข้าใช้บริการ ห้องสมุดที่มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการอ่าน การเรียนรู้ การค้นคว้า อุดมไปด้วยความรู้ ความบันเทิง และเชื่อเชิญให้ทุกคนเข้ามาใช้บริการ เสมือนหนึ่งเป็นบ้านหลังที่สอง ที่สะดวก สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย และปลอดภัยสำหรับทุกคนที่เข้ามาใช้บริการ ก็จะทำให้ มีผู้ใช้บริการเพิ่มมากขึ้น ในปีงบประมาณ 2553 สำนักงาน กศน.ฉะเชิงเทรา มีนโยบายให้ห้องสมุดทุกแห่งในความรับผิดชอบของสำนักงาน กศน.จังหวัดฉะเชิงเทรา พัฒนาและสร้าง บรรยากาศของห้องสมุดให้มี สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่าน การเรียนรู้ การค้นคว้า จนทำให้ห้องสมุดแต่ละแห่ง มีสภาพบรรยากาศที่ดี ร่มรื่น โล่ง โปร่ง สะดวกสบาย และเอื้อต่อการอ่านและการค้นคว้า เช่น ห้องสมุดประชาชนจังหวัดฉะเชิงเทรา มีการปรับสภาพ ภายนอกเป็นลานในการเรียนรู้อาชีพ

ห้องสมุดราชสาส์น ได้จัดสถานที่ไว้สำหรับพักผ่อน พร้อมกับจัดตระกร้าหนังสือไว้ให้บริการ นอกจากนี้ใน ส่วนของห้องสมุดอื่นๆ ก็ได้จัดสวนหย่อม มีการนำไม้ดอกไม้ประดับมาตกแต่งเพื่อความสวยงาม และดึงดูดใจผู้ใช้บริการ

บรรยากาศภายในอาคารห้องสมุด โดยปรับพื้นที่ใหม่ เพื่อให้มีพื้นที่ใช้สอยมากขึ้น ปรับสัดส่วนพื้นที่ การให้บริการอย่างเหมาะสม โดยจัดสื่อการเรียนรู้ประเภทต่างๆ เป็นหมวดหมู่ จัดมุมให้บริการ เช่น มุม แนะนำหนังสือใหม่, มุม ICT, มุม 108 อาชีพ, มุมจัดนิทรรศการ ฯลฯ

บรรณารักษ์ดี

ห้องสมุดประชาชนที่จะให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพที่ดีนั้น บรรณารักษ์จะต้องมีจิตสำนึกในการให้บริการ เพราะการบริการ คือ ภารกิจหลักที่จะต้องปฏิบัติอย่างเต็มกำลังความสามารถ อีกทั้งการทำงาน บรรณารักษ์ยุคใหม่ต้องเป็นผู้ที่เคลื่อนไหว (ทางสมอง) ได้รวดเร็ว คิดเร็ว ทำเร็ว เปลี่ยนแปลง (ยอมรับ) และพร้อมที่จะเรียนรู้ในการปรับเปลี่ยนต่างๆ มากกว่าการทำงานในแนวคิดเดิมที่ทำอยู่ทุกๆวันไม่เคยเปลี่ยน จากบทบาทของบรรณารักษ์ที่เปลี่ยนไป ทำให้สำนักงาน กศน .จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ตระหนักถึงความสำคัญ นั้น

ในปี งบประมาณ 2553 สำนักงาน กศน .จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้พัฒนาบรรณารักษ์ โดยจัด ให้บรรณารักษ์ทุกคนได้ศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนความรู้กับบุคลากรหรือห้องสมุดอื่น และเข้าร่วมประชุม อบรมสัมมนาทางวิชาการ ที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานของ กศน . และหน่วยงานอื่นๆ เช่น เข้าร่วมสัมมนา เรื่อง เปิดโลก การอ่าน ด้วยวรรณกรรมระดับโลก ซึ่งจัดโดยบริษัทนามมีบุ๊คส์จำกัด เข้าร่วมอบรมโครงการพัฒนาประสิทธิภาพด้านการทำข่าวประชาสัมพันธ์และถอดบทเรียน ประชุมจัดทำแผนปฏิบัติการงานห้องสมุด ปีงบประมาณ 2553

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพด้านทักษะ ความชำนาญในการทำงาน ตลอดจน ปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคลากรทุกระดับให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อกระตุ้นให้บรรณารักษ์ได้ปรับเปลี่ยนแนวคิด ซึ่งการทำงาน ของบรรณารักษ์ จากเดิมเป็นผู้จัดหนังสือ อ เป็นผู้รวบรวม เรียบเรียง และนำเสนอความรู้ให้กับผู้ใช้บริการทุกระดับเพื่อให้ผู้ใช้ บริการ นำไป ใช้งานต่อ ได้ แต่บทบาทของบรรณารักษ์ยุคใหม่ตามมาตรฐาน บรรณารักษ์ที่ดี จะต้องเป็นผู้ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีการยิ้มแย้ม ทักทายพูดคุย เป็นมิตรให้ความอบอุ่นกับผู้ใช้บริการห้องสมุด และเชี่ยวชาญในการใช้อินเทอร์เน็ต การใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดเก็บ สืบค้น และค้นคว้าข้อมูลข่าวสาร สารความรู้ใหม่ๆ มาให้บริการแก่ผู้ใช้ได้อย่างรวดเร็ว และตรงกับความต้องการ

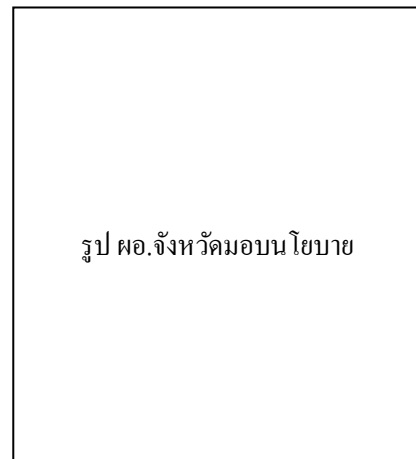

ด้านการบริหารจัดการ

การดำเนินการส่งเสริมให้ประชาชนมีนิสัยรักการอ่าน หรือมีอัตราการอ่านหนังสือที่เพิ่มขึ้น จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนและร่วมดำเนินการจากทุกภาคส่วนของสังคม ตั้งแต่การรณรงค์ เสริมสร้าง ความตระหนักในความสำคัญของการอ่าน การจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในรูปแบบต่างๆ สำนักงาน กศน . จังหวัดฉะเชิงเทรา มีการดำเนินงานดังนี้

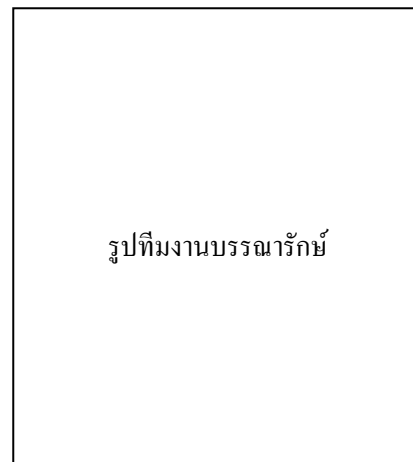
1. พัฒนาระบบการทำงาน สร้างทีมงานที่เข้มแข็ง

1.1. มีผู้บริหารที่ เข้มแข็ง คือ การที่ผู้บริหารให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ในการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็น การพัฒนาด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาด้านการให้บริการ รวมทั้งให้การสนับสนุนด้านการพัฒนา บุคลากร มีการจัดประชุมสัมมนาปรึกษาหารือถึงแนวทางและนโยบายในการพัฒนาห้องสมุด ให้ได้มาตรฐาน “ห้องสมุด 3 ดี” อย่างจริงจัง

1.2. มีทีมงานที่เข้มแข็ง ทีมงานในที่นี้หมายถึง บุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาห้องสมุด ประกอบด้วย บรรณารักษ์ / เจ้าหน้าที่ห้องสมุด/ครู กศน. ที่ช่วยกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนา
ร่วมคิด คือ ช่วยกันคิดหาแนวทาง และจัดทำแผนปฏิบัติการในการพัฒนาห้องสมุด
ร่วมทำ คือ ช่วยกันทำกิจกรรม เช่น กิจกรรมรื้อห้องสมุดเคลื่อนที่ ทุกครั้งที่มีการนำรถห้องสมุดออกให้บริการ ก็จะได้รับความร่วมมือจากบรรณารักษ์อำเภอต่างๆ ในการนำกิจกรรมส่งเสริมการอ่านออกให้บริการด้วย

ร่วมพัฒนา ในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งนั้น ไม่ได้ประสบความสำเร็จเสมอไป มีบางกิจกรรมที่จัดแล้ว อาจจะไม่ประสบความสำเร็จ บุคลากรในทีมงานก็ จะช่วยกันคิดหาแนวทางการปรับปรุงและพัฒนา เพื่อให้กิจกรรมนั้นๆ ประสบความสำเร็จ

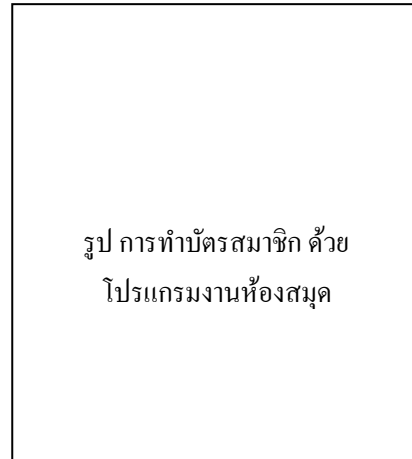
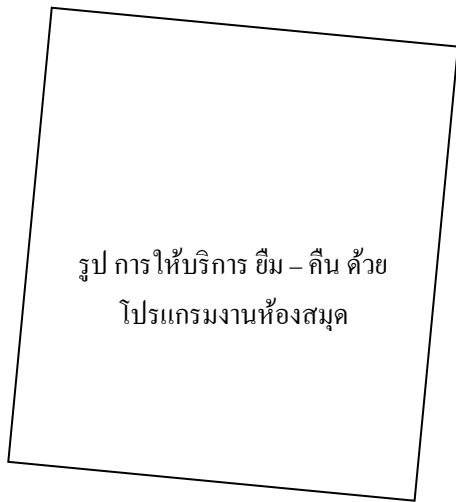

2. พัฒนาระบบการให้บริการ งานห้องสมุด

2.1. ลดขั้นตอนการให้บริการด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยการนำโปรแกรมงานห้องสมุด (PLS v.5) มาใช้ในการให้บริการแก่ผู้ใช้บริการ ดังนี้

- การบริการ ยืม – คืน หนังสือ สื่อฯ โดยใช้โปรแกรมงานห้องสมุด (PLS v.5) ระบบบาร์โค้ด เพื่อลดขั้นตอนในการให้บริการ เพิ่มความสะดวก รวดเร็วในการให้บริการ
- การทำบัตรสมาชิก เพื่อยืมหนังสือ สื่อฯ โดยใช้โปรแกรมงานห้องสมุด (PLS v.5) โดยบันทึกข้อมูลของผู้สมัคร มีการถ่ายภาพลงในบัตรสมาชิก โดยใช้เวลาไม่เกิน 8 นาที ก็สามารถรับบัตรกลับบ้านได้ทันที
- การให้บริการสืบค้นข้อมูลหนังสือด้วยตนเอง โดยใช้โปรแกรมงานห้องสมุด เพื่อเพิ่มความสะดวกและรวดเร็ว ในการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ
- บริการ ยืม – คืน หนังสือทางโทรศัพท์ ผู้ใช้บริการสามารถ ยืม – คืน หนังสือทางโทรศัพท์ได้ ในกรณีที่ผู้ใช้บริการไม่สะดวกมาที่ห้องสมุด ก็สามารถ ยืม – คืน ได้ โดยบอกรหัสสมาชิก และรหัสหนังสือที่ต้องการจะยืมต่อ

2.2. เพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์การให้บริการและการจัดกิจกรรมห้องสมุด รวมข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย และเป็นประโยชน์ โดยผ่านทางเว็บไซต์ ซึ่งทุกห้องสมุดจะมีเว็บไซต์ที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลถึงกันได้

3. มีแผนงานโครงการที่ชัดเจน และเป็นไปในทางเดียวกัน

สำนักงาน กศน. จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้ดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการงานการศึกษาตามอัธยาศัย โดยยึดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดฉะเชิงเทรา นโยบายของรัฐบาล นโยบาย “ห้องสมุด 3 ดี” และกิจกรรมส่งเสริมการอ่านของสำนักงาน กศน. ช่วยให้ ห้องสมุดประชาชนทุกแห่งที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงาน กศน. จังหวัดฉะเชิงเทรา มีแผนปฏิบัติการในการ ดำเนินงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เมื่อมีแผนงาน โครงการที่ชัดเจน ทำให้หน่วยงานในสังกัดและเครือข่ายที่ร่วมจัดกิจกรรม ได้เห็นแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริมการอ่าน ของจังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเฉพาะในระดับหน่วยงาน / องค์กร และได้รับความร่วมมือจากองค์กรต่างๆ ทำให้องค์กรต่างๆ และประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีการตื่นตัวและตระหนักถึงความสำคัญของการอ่าน มีองค์กร / ชุมชนรักการอ่านเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ ซึ่งเป็นสัญญาณบ่งบอกถึงการพัฒนาการอ่านของประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทราที่มีความก้าวหน้ามากขึ้น

4. มีแกนนำอาสาสมัครส่งเสริมการอ่านจังหวัดฉะเชิงเทรา

กิจกรรมอาสาสมัครส่งเสริมการอ่านในระดับจังหวัด สำนักงาน กศน .จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้จัดประชุมเพื่อมอบหมายให้ กศน .อำเภอทุกแห่ง ดำเนินการเชิญชวนผู้มีจิตอาสาเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครส่งเสริมการอ่านเพื่อร่วมเป็นเครือข่ายในการขับเคลื่อนการส่งเสริมการอ่านเป็นวาระแห่งชาติ อย่างเป็นรูปธรรม โดยรับสมัครประชาชนทั่วไป ที่มีนิสัยรักการอ่านมีจิตอาสาสมัคร และมีความประสงค์ จะเข้ามาเป็นอาสาสมัครส่งเสริมการอ่าน โดยส่งเสริมให้มีอาสาสมัครส่งเสริมการอ่านตำบลละ 1 คน รวม 93 คน และในขั้นแรกอาสาสมัครส่งเสริมการอ่านทุกคนจะได้รับมอบกระเป๋าหนังสือส่งเสริมการอ่าน จากผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อใช้เป็นสื่อในการส่งเสริมการอ่านให้กับประชาชนในชุมชน ในวันรักการอ่าน 2 เมษายน ณ ห้องสมุดประชาชนจังหวัดฉะเชิงเทรา

5. ความร่วมมือจากเครือข่ายและชุมชน

ได้รับความร่วมมือที่ดีจากเครือข่ายในการสนับสนุน ไม่ว่าจะเป็น หนังสือ สื่อ ICT และการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน